

Szemes Péter

A sárga út nem jószándékkal van kikövezve

(A Griff Bábszínház Óz-előadásáról)

A díszes
kompanyia

Biztosra ment a Griff Bábszínház vezetése, mikor az idei évad egyik húzódarabjának Frank L. Baum Óz, a nagy varázsló című örökzöldjét választotta. A mű filmváltozata (Óz, a csodák csodája címmel), Judy Garland felejthetetlen játékával, a 40-es évek óta generációk meghatározó élménye, mint ahogy számomra és zalai nemzedéktársaim számára bizonyosan az volt a Ruszt József által 1984-ben a Hevesi Sándor Színházban színre vitt előadás is. A Griff bemutatóját ezúttal a teátrum háziszervezője/rendezője, Tömöry Péter dolgozta át és állította színpadra, aki kiváló érzéssel, ötletesen használta ki a szöveg kínálta lehetőségeket. Az előadás a kísértő-, aláfestő zenét játszó zongorista

(a dalokat a közelmúltban elhunyt, korábbi kaposvári direktor, Schwajda György írta és az egykori nagyszerű (film)zeneszerző, Tamássy Zdenkó komponálta), Sabáli László, bejövetelel kezdődik, aki miután elfoglalja helyét a hangszernél, megigazítja a számára odakészített vizet – ez a gesztus jelzi, hogy mind személyének, mind a kelléknek (hiszen nem szárad ki a szája) a későbbiekben még szerepe lesz majd. A színpad közepén két háttal álló alakkal (Henry bácsi, Emmy néni) szemben, a háttérparavánra függesztett ház előtt megjelenik Dorka bábja, aki unatkozik a szürke egyhangúság miatt és Totó kutyáját hívja játszani. A két szereplő ezt követően a színpad előterében életnagyságban is megjelenik

Gyáva
Oroszlán
(Farkas Attila)

(a megelőző báb-formájuk nyilván a felnőttektől való távolságukat volt hivatott érzékeltetni), ami igazi multikulturális meglepetést kelt, hiszen a kislány gyermekkorunk szovjet gyévuskáit, kísérorje pedig, noha szalagok (is) díszítik, a magyar pusztá puliját asszociálja. Mielőtt azonban belemelegedhetnének a labdázásba, dörgés, villámlás kíséretében elragadja őket a forgószél. A kansasi tornádót – az amerikai utalásokat a magyar nevek miatt lehet, hogy célszerűbb lett volna kihúzni – a sötétből a színpadra vánszorgó, bőröndjét cipelő Boszorkány sem úszta meg, hiszen beleállt a lábába Dorkák háza. A banya, aki a magyar népmesék vasorrával és minden más alakjához kapcsolódó attribútummal (kalap, seprű, bő fekete ruha, stb.) rendelkezik, bosszút fogad megnyomorításáért. Közben a főhősök is földet értek és az őket üdvözlő Tündér szavai nyilvánvalóvá teszik számukra, hogy mesevilágba, a mumpicok országába kerültek. A cikázó kék fénycsík formájában megjelenő jó szellem közli velük azt is, hogy a helyi nép akaratlan felszabadításával gonosz ellenséget szereztek maguknak, és hogy csak Őz, a Smaragdvárosban lakó

nagy varázsló juttathatja újra haza őket. Fülbemászó, ám mozgalmi jellegű dalt énekelve (erre Dorka úttörős vonulása még rá is játszik), elindulnak tehát a kiszabott sárga ösvényen céljuk felé. A Boszorkány azonban, aki mindent kihallgatott, megelőzi a vándorokat és az út kockáit átfordítva búzamezőt teremt eljűkszalmabábal, varjakkal (az ő madarai), hogy eltévedjenek. A megérkező Totó meglepődik a kacsintó és beszélő Madárijesztőtől, s noha a cselekmény kezdetén elmondta, és több alkalommal megismétli, hogy kutyaként nem tud beszélni (tehát csak a nézők értik a szavait!), Dorka válaszol neki, s ez az előadásszöveg egységét megtörő, nyilvánvaló dramaturgiai hiba később több alkalommal is előfordul. Megfelelő feladatkörű munkatársa nem lévén, az egyenetlenség kigyomlálásának elmulasztása a darabot átdolgozó rendezőt terheli. Ezzel szemben az emberi tulajdonságokkal (is) rendelkező szalmabábú, a színész felsőtestét takaró, járó testbábként való megjelenítése, a tervező, Lőrincz Melinda részéről rendkívül találó megoldásnak bizonyult. A Madárijesztő, miután a kislány megszabadítja a hátába fűrt karótól, elmondja, hogy mivel buta, „eszét” szeretne kapni, s ezért csatlakozik a kis csapathoz, mely Totó és a lelkes gyermekközönség segítségével újra rátalál a sárga útra. A Boszorkány, látva terve kudarcát, ezúttal sűrű erdőt varázsol (átfordítva a sárga kockákat), denevérral, pókhálóval és minden szükséges kellekkel. A vándorok szem elől is tévesztik egymást és a hangok alapján csak akkor lesz ismét egységes csapatuk, mikor Dorka belebotlik a Bádogemberbe, aki elveszett olajozóját keresi. A kutya, szimata segítségével erre is ráakad, sőt az új ismerős tagjainak megkenése után kíváncsiságból maga is megkóstolja a rossz ízű folyadékot. A Madárijesztőhöz hasonlóan immár szintén mobilissá lett Bádogember is elmeséli saját történetét. Eszerint még emberi alakjában, favágóként (ebből az időszakból már csak fejszéje maradt meg) szerelmes lett a Boszorkány lányába, ám az öregasszony nem nézte jó szemmel a bimbózó kapcsolatot és balesetet okozott a fiúnak. Összetört testét egy bádogos foltozta meg, a szíve azonban nem került a helyére, így most anélkül tengeti napjait. A rábeszélésnek engedve végül ő is csatlakozik a csapathoz, hogy Óztól kérje a hiányzó szervet, és a vándorok tovább indulnak a Totó által gyermekegységgel megtalált sárga úton. A tervében ismételen csalódott banyának – talán az eddigi kudarcok miatt – ezúttal az emberi oldala is megjelenik: noha kárhoztatja a lányát, a favágó szerelmét, amiért nem akar gonosz lenni, bevallja, hogy a boszorkaélet helyett neki is nagyobb kedve lenne otthon a kandalló mellett kötögetni. A sötét énje azonban felülkerekedik, így elhatározza, hogy vérengző fenevadat küld az utasokra. Újabb komoly hiba az előadás szövegében a banya itt használt „vérnószó” oroszlán kifejezése, hiszen az Arany János Hamlet-fordításából ismert terminus vérfertőzött jelent,

A lelkesült
bádogember
(Balázs László)

ami meglehetősen idegen a darab világától. Az állatok királya – esetében a báb feje meglehetősen esetlenre sikerült –, a csapat meglepetésére, megijed Totótól, és miután megnyugszik, dalában elmondja, hogy ez nem véletlen, hiszen már gyávának született. A bátorság megszerzésének vágya végül őt is a többiekhez kapcsolja és útmutatása alapján tovább mennek Smaragdváros felé. A Boszorkány ezúttal a pipacs mérgező virágát hívja segítségül elpusztításukra és részben sikerrel is jár, mert Dorka és az Oroszlán, mesterkedésének köszönhetően, rögtön álomba merülnek. De ez a terv sem válik be, mivel a Madárijesztő ötletére Totó és a gyerekek összegyűjtik a gyilkos illatú növényeket, így az alvók felébrednek és együtt folytatják útjukat. A csalódott banya most a gyerekekre támad, amiért a vándoroknak nyújtott segítséggel megakadályozzák célja elérését. Elárulja ugyanakkor, hogy Őz birodalmában már megtörik a hatalma és hogy a jó varázsló azért ellensége, mert ő nemcsak gonosz, de koszos is (az előadás egyik nevelő célzatú üzenete a gyerekek számára) és a víztől elolvad, majd a nyugorok népéhez indul, összegyűjteni a végső harchoz alattvalóit. Közben a csapat Smaragdvárosba érkezik, ahol mindannyian előterjesztik kérésüket Őznak. A kinyitott, majd összecukott esernyőre festett különböző fejek formájában megjelenített szellemtől – ez az ábrázolás-fajta az előadás egyik legjobb megoldása – Dorka hazautat, a Madárijesztő „eszét”, a Bádogember

szívet, az Oroszlán pedig bátorságot szeretne (a kutya, mivel nem tud beszélni, nem tudta elmondani, hogy beszélni szeretne tudni). Őz mindenkinek segítséget ígér, ha megölik ellenségét, a gonosz Boszorkányt. Amint elmennek, az említett is megjelenik és a gyerekekkel beszélget a rosszaságukról, így próbálva támogatókat szerezni – legalább a közönség soraiban. Mivel nem arat sikert, úgy dönt, hogy farkast küld az őt keresőkre, a támadó állatot azonban a Madárijesztő tanácsára a Bádogember baltájával teszi ártalmatlanná, megbecsülve az ellenfél bátorságát. A banya, látva szövetségese pusztulását, végső elkeseredésében maradék, pajzsra szerelt, forgatható nyugor-hadseregét is beveti, melyet pedig az Oroszlán üvöltése zavar el. A boszorkának nem marad más választása, hozzá hasonlóan, a víztől féltő darazsakat engedi a kis csapatra. Már-már veszni látszik Dorkáék küldetésének sikere, de Totó a gyerekek segítségével felfedezi a kíséző zongorán álló ásványvizes üveget és tartalmával hőseink megsemmisítik a Boszorkányt és fullánkos társait. Őz szavait már a darab világán eddig kívül álló, most abba bekapcsolódó Zongorista mondja el: a Madárijesztő olyan okos marad, mint, amikor kitalálta, hogyan kell elpusztítani a farkast, a Bádogember szívet nyert, mikor megsajnálta a legyőzöttet, az Oroszlán pedig ezután olyan bátor lesz, mint mikor megszabadult saját félelmétől. Végül Dorka és Totó az előadást mintegy keretbe foglaló, nyitó színpadképben találják magukat és a kislány boldogan énekel saját kisvilágáról, míg a fináléban a Smaragdváros-dal ismert hangjai („Látod szép ez a színház, százsorszép...”) is felcsendülnek. Tömöry Péter munkája a jelzett hiányosságok ellenére rendkívül szórakoztató, élvezetes és jól megkomponált előadást eredményezett. Ehhez a találó rendezői megoldásokon túl persze, ösztönművészeti produkcióról lévén szó, szükség volt a nagyszerű zenére és Lőrincz Melinda kiváló díszleteire, jelmezeire és különösen báb-megoldásaira is. A színészi megformálás igazi étellel, különösen Balázs Nóra Boszorkánya és B. Szolnok Ágnes Totó kutyája esetében új, egyedi színnel töltötte meg a jól ismert szerepeket. Persze könnyű dolguk volt, hiszen számukra a játékra, a közönség bevonására több lehetőség kínálkozott, nagyobb mozgástér adódott, ebben a tekintetben – noha lehetőségeivel élhetett volna – Medgyesi Anna Dorkáját (különösen a szerep súlyához mérten!) kifejezetten erőtlennek, szürkének éreztük. Szilinyi Arnold (Madárijesztő), Balázs László (Bádogember) és Farkas Attila (Oroszlán) igazi jó csapatot alkotott, s ha hozzájuk vesszük a fent említett két színésznőt, olyan egységet az előadásban, melyben, úgy tűnik, egy ilyen Dorkának nem jut hely. Mindez, noha igazi bábjátékban még láttuk Medgyesi Annát, meggondolandó és tanulságos kell, hogy legyen az elkövetkező bemutatókra nézve is.